

Täysistunto

Tiistai 19.11.2019 klo 13.59—19.56

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain 11 luvun 10 §:n sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 39/2019 vp
Valiokunnan mietintö StVM 8/2019 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

18.09 **Anu Vehviläinen kesk:** Arvoisa puhemies! Tosiaankin tämä mietintö oli ensimmäisessä käsittelyssä viikko sitten tiistaina, ja kävimme silloin jo aika pitkän keskustelun. Tämä mietintöhän pitää sisällään korotukset pienimpiin sairaus- ja vanhempainpäivärahoihin sekä myös työttömän perusturvaan ja sitä kautta myös ansiosidonnaiseen työttömyys-turvaan.

Itse ajattelin, että puhun tässä kohtaa edelleen tästä lapsilisäasiasta, johon myös tässä esityksessä on korotus neljännessä lapsesta alkaen ja sitten yksinhuoltajille myös korotus, 10 euron korotus. Kuten tiedämme, saimme valiokunnassa tästä myös selvityksen, että on perusteltua juuri näille ryhmille laittaa nämä korotukset, koska tilastot kertovat, että kaikista suurimmassa köyhyysriskissä on nimenomaan yhden huoltajan perheet ja sitten monilapsiset perheet. Katsoin sen verran muutenkin näitä Tilastokeskuksen tilastoja, että ne kertovat myös sen, että yhden vanhemman perheet on meillä kasvussa, siinä on tapahtunut selvää kasvua. Senkin takia tämä on perusteltua.

Lapsilisät ovat tätä nykyä noin 30 prosenttia reaaliarvoltaan alemmalla tasolla kuin 1990-luvulla. Se on todella paljon, ja tämän takia minusta on tärkeää, että eduskunnassa keskustellaan myös tämän koko lapsilisäjärjestelmän kehittämisestä ja myös siitä, mihin lapsilisän parannuksia, korotuksia kohdennetaan. Totean myös sen, että ihan parasta on perheiden kannalta tietysti se, että isät ja äidit työllistyvät. Sitä kautta saadaan perheen toimeentuloa varmemmalle pohjalle, mutta sitten toisaalta, jos ei ole työmahdollisuuksia ja sitä palkkatuloa, niin lapsilisillä on myös näissä perheissä erityisen iso merkitys kaiken kaikkiaan.

Itse haluan nostaa tässä edelleen esille saman, minkä otin silloin viikko sitten ja myös viikko sitten keskiviikkona, kun oli tämä ajankohtaiskeskustelu lapsi- ja perhepolitiikasta, eli keskustan ajatuksen siitä, että toivottavasti poliittisesti pystyttäisiin yhdessä tutkimaan ja linjaamaan, tekemään periaatepäätös siitä, että lapsilisäjärjestelmästä, sieltä valtion budjetista, niiltä momenteilta, kun syntyvyys vuoksi lapsilisämäärärahat pienentyvät, niin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

niitä voitaisiin kohdistaa lyhentämättömänä tämän lapsilisäjärjestelmän kehittämiseen. Tämä minusta on semmoinen yhteisen pohdinnan paikka. Karkeasti tämä tarkoittaa esimerkiksi ensi vuonna reilua 20 miljoonaa euroa tämän vuoden lapsilisämomentille, joka on kaiken kaikkiaan suuruusluokkaa 1,37 miljardia euroa. Vuositasolla siis vähän yli 20 miljoonaa euroa nyt olemassa olevilla Tilastokeskuksen ennusteilla, ja vaalikauden tasolla noin 100 miljoonaa euroa.

Meillähän muutenkin tietysti tämän ikärakenteen muutoksen myötä valtion ja julkisen puolen kustannukset muuttuvat, ja se on selvä asia, että myös perusopetukseen ja varhaiskasvatukseen tulevat kustannukset pienenevät, mutta toisaalta meillä tulee erittäin paljon sinne ikärakenteen toiseen päähän uusia lisämenoja, enkä ajattele sillä tavalla, että kaikki pitäisi käyttää lapsiin ja perheisiin. Mutta lapsilisäjärjestelmä, joka luotiin vuonna 1948 — minusta siinä olisi tämän pohdinnan paikka.

Itse haluan esittää tavallaan niin kuin vaihtoehtoja siitä, miten sitä järjestelmää kehitettäisiin. Onko niin, että pidättäydytään siinä, mistä me todellakin faktojen perusteella tiedetään, että lapsiperheköyhyys on kaikista suurinta, eli monilapsiset perheet ja myös yksinhuoltajaperheet, vai ajattelemmeko niin universaalilla tavalla, että jokaisen lapsen osalta pitäisi pystyä lähtemään korotuksiin. Välillä käydään keskustelua siitä — ja meistä jokainen on tainnut vaalikonekysymyksissäkin joutua vastaamaan siihen — että jos on julkisen talouden puolella tiukkaa, niin kuuluvatko lapsilisät jatkossakin jokaiselle, myös hyvätuoloisille ihmisille. Kyllä varmaan mekin tiedämme, että jonkun verran lapsilisät eivät mene ihan siihen arjen käyttöön, vaan niitä laitetaan tilille ja ruvetaan sijoittamaan sitten niin kuin lapsen puolesta eteenpäin. Onko se parasta julkisten varojen yhteistä käyttöä?

Sitten indeksiin sitominen. Meillä lapsilisät ovat olleet sidottuna indeksiin kaksi vuotta tämän vuosikymmenen alussa. Muistaakseni Kiviniemen hallitus teki silloin aikanaan sen esityksen, ja kahden vuoden ajan lapsilisät oli sidottu indeksiin, mutta Kataisen hallituksen tultua valtaan tämä sidonnaisuus poistettiin. Ne ovat olleet jäädytettynä siitä lähtien, eikä ole aktiivista päätöstä tehty. Tämä tietysti kertoo siitä, että lapsilisän ostovoima ei kestä millään tavalla mukana. Toivon, että ette kukaan edustaja ymmärrä, että Vehviläinen esittää nyt siellä sitä tai tätä, mutta minä ajattelen sillä tavalla, että olisi hyvä, että me katsoisimme, mitä ne koko sen lapsilisäjärjestelmän kehittämisvaihtoehdot ovat ennen kuin teemme niitä linjauksia.

Arvoisa puhemies! Vielä menen tähän syntyvyyteen, jota on käsitelty tässä salissa todella paljon. Meillä vielä 2010 syntyi yli 60 000 lasta. Ja niin kuin te tiedätte, suurten ikäluokkien aikaan, oliko 47 vai 48, syntyi 108 000 lasta, ja nyt meillä viime vuonna syntyi 47 600 lasta, ja sitten tälle vuodelle ennuste on noin 45 000 lasta, että se on todella vähän. Minä jäin miettimään ja selvitin Tilastokeskuksen näistä aineistoista sitä, näkyykö se jollain tavalla järjestyksessä: ensimmäinen lapsi, toinen lapsi ja niin päin pois. Kun minä rupesin pelkäämään sitä, että se näkyy erityisesti niissä ensimmäisissä lapsissa — tiedätte julkisen keskustelun siitä, miksi ihmiset eivät tee lapsia. Minäkin ajattelin, että täällä olisi tapahtunut dramaattinen muutos, mutta se muutos ei todellakaan ole dramaattinen lasten järjestyksen osalta, että kun oli lukusarja 1990—2017, niin ensimmäisten lasten osuus on vaihdellut 38—42 prosentin välillä, että siinä ei hirveätä heittoa ole. Ja samalla tavalla näistä seuraavistakaan lapsista ne luvut eivät olleet kovinkaan dramaattisia kaiken kaikkiaan, mikä minusta on tietyllä tavalla jossakin määrin rauhoittavakin tieto.

Sitten minä otan vielä esille sen, voidaanko lapsilisätason korotuksilla vaikuttaa mitenkä paljon syntyvyyteen. Luulen, että sitä ei ole kovin paljon tutkittu. Olin kuulevinani täs-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

sä aiemmassa keskustelussa neljännen lisätalousarvion osalta, että Virossa on korkeammat lapsilisät ja siellä on syntyvyys lähtenyt nousuun. Mutta en tiedä, onko siitä olemassa tutkimustietoa [Puhemies koputtaa] vai onko se meidän käsityksemme tästä asiasta. Itse ajattelen sillä tavalla, että en usko siihen, että pelkästään taloudellisilla kannustimilla pystytään syntyvyyttä yksinkertaisesti lisäämään, mutta lapsiperheköyhyyden kannalta on tärkeää, että lapsilisät olisivat kohtuullisella tasolla.

Puhemies Matti Vanhanen: Sallin puheenvuoron keston menevän hieman yli 7 minuuttia, koska painoimme täällä vahingossa 10 minuutin aikarajaa.

18.18 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Puhumme täällä lapsilisistä. Viime viikolla jo käsitelimme sitä, että tähän lakiesitykseen liittyy muun muassa lapsilisän korottaminen yksinhuoltajaperheille sekä lapsiperheille neljännen ja viidennen lapsen osalta. Perussuomalaiset kantavat huolta kaikista lapsiperheistä, ja me toivoisimme, että voisimme korottaa lapsilisiä jo ensimmäisestä lapsesta lähtien. Teen tähän esitykseen perussuomalaisten sosiaali- ja terveysvaliokunnan edustajien lausumaehdotuksen, joka kuuluu: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuuden korottaa ensimmäisen lapsen lapsilisiä tuntuvasti ja siten kannustaa perheitä lasten hankintaan.”

Perussuomalaisille kaikki lapsiperheet ovat tärkeitä, ja siitä syystä katsomme, että on tärkeää tukea perheitä jo ensimmäisestä lapsesta lähtien. Erityisesti ensimmäisen lapsen hankintaan tulisi lisätä yhteiskunnan tukea. Meidän tulee antaa selkeä signaali, että yhteiskunta kannustaa perheiden perustamiseen ja turvaa kaikkien lapsiperheiden toimeentulon. Haluamme kannustimena korottaa ensimmäisen lapsen lapsilisiä. Toki me muistamme, että raha ei ole ainoa keino eikä ratkaisu saada Suomeen vauvoja. Tarvitaan lapsiystävällistä politiikkaa ja huomiota lapsiperheille. Lapsiperheköyhyys on kasvanut roimasti Suomessa. Pikkulapsiperheiden köyhyys on vaarallista, sillä se heijastuu aikuisikään saakka. Köyhyydellä on tapana periytyä. Lapsiperheköyhyyteen kuuluu usein myös työttömyys, joka aiheuttaa perheissä ongelmia — lisää mielenterveysongelmia, masennusta — ja se heijastuu lapsiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja Vehviläinen täällä kertoikin hieman taustaa lapsilisien tilanteesta: lapsilisät oli ennen sidottu indeksiin, ja ne poistettiin 2014 ja jäädettiin, oliko se 2015. On hyvä, että me käymme tätäkin keskustelua täällä. Voisiko olla tulevaisuutta, että lapsilisät sidottaisiin indeksiin uudelleen?

Perussuomalaiset esittävät myös muuta kuin tätä lausumaa. Meillä on vaihtoehtobudjetissa myös esityksenä, että ansiotuloverotuksen lapsivähennys palautettaisiin. Sehän poistettiin — se oli vuosina 2015—2017 voimassa, ja sitä ei jatkettu enää verovuodesta 2018 eteenpäin. Vuonna 2015 lapsilisiä leikattiin 8,1 prosenttia, mutta tämä leikkaus kompensoitiin silloin lapsivähennyksellä.

Perussuomalaiset kantavat huolta lapsiperheiden pärjäämisestä ja jaksamisesta, ja esitämme, että harkittaisiin selvitettäväksi, miten sitä voitaisiin toteuttaa se, että lapsilisä nousisi ensimmäisestä lapsesta lähtien.

18.21 **Peter Östman kd:** Arvoisa herra puhemies! Aivan niin kuin saimme kuulla ministerinkin puheenvuorossa, viime vuonna Suomessa syntyi vain 45 600 lasta eli lähes 3 000 lasta vähemmän kuin vuonna 2017. Vuoden 2018 tilastojen mukaan nainen olisi synnyttänyt keskimäärin 1,4 lasta. Luku on nyt kaikkien aikojen matalin — kaikkien aikojen matalin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

lin. Alkuvuoden 2019 ennakkotietojen mukaan syntyvyys on siitä huolimatta edelleen laskussa. Tammi—elokuussa 2018 syntyi 1 781 lasta vähemmän kuin vastaavana aikana viime vuonna. Vuoden 2019 aikana syntyneiden lasten määrä tulee jäämään — aivan niin kuin ministerikin totesi — 45 000 lapseen.

Arvoisa puhemies! Lapsiperheiden tilanteen helpottamiseksi tarvitaan useita erilaisia toimenpiteitä. Vauva-arjen helpottamiseksi KD:n eduskuntaryhmä esittää erillistä lisätukea niille perheille, joille syntyy uusi vauva. Kertaluonteinen 1 000 euron lisätuki helpottaa lapsiperheiden taloudellista tilannetta parantaen myöskin heidän mahdollisuuttaan hankkia tarvitsemiaan palveluita tai tarvikkeita.

Arvoisa puhemies! Köyhien lasten määrä on ollut viime vuosina Suomessa kasvussa. Viime hallituskaudella on tehty lukuisia lapsiperheiden toimeentuloon vaikuttavia sosiaalietuuksien leikkauksia ja indeksijäädytyksiä. Myös lapsilisän reaaliarvo on pienentynyt lähes kolmanneksella 2000-luvulla, eikä ostovoimaa ole korjattu elinkustannusten nousun mukaisesti. Lapsivähennyksen poistaminen taas vaikutti siihen, että ainoana ryhmänä lapsiperheiden verotus kiristyy. Perheen köyhyys vaikuttaa lapseen niin koulussa kuin vapaaajalla. Vastaavasta tuoreesta tutkimuksesta ilmenee, että vauvaikäisenä koettu köyhyys voi vaikuttaa vielä nuoruudessa. Lapsilisiin aikaisempina vuosina tehdyt leikkaukset sekä muiden sosiaalietuuksien indeksijäädytykset ovat vaikuttaneet juuri valmiiksi taloudellisesti heikoimmassa asemassa olevien perheisiin.

Hallitus esittää nyt lapsilisään 10 euron korotusta kuukaudessa niin, että neljännen ja viidennen lapsen lapsilisää sekä lapsilisän yksinhuoltajakorotusta korotetaan. Kristillisdemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä lapsilisän korotus pitäisi kuitenkin ulottaa koskemaan kaikkia perheitä.

Arvoisa puhemies! Tästä syystä teen seuraavat lausumaehdotukset tähän hallituksen esitykseen, joka käsittelee sairausvakuutuslain 11 luvun ja 10 §:n sekä eräiden muiden lakien muuttamista.

1. lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esityksen kertaluonteisesti maksettavan 1 000 euron vauvarahan käyttöönottamiseksi lapsen saavien perheiden taloudellisen tilanteen helpottamiseksi.”

2. lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esityksen 10 euron suuruisen korotuksen aikaansaamiseksi myös lukumäärältään 1—3-lapsisten perheiden lapsilisiin.”

18.26 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Lapsilisät ovat tärkeitä lapsiperheille. Kannatan edustaja Juvosen tekemää lausumaehdotusta.

Kuulimme juuri äsken edustaja Juvosen kertomana perussuomalaisten linjasta lapsilisiä kohtaan. On tietysti ollut ilo huomata, että perussuomalaisten linja on alkanut saada kannatusta myös hallituspuolueissa. Hallitus on tosin esittänyt, että vasta neljänestä lapsesta alkaen korotetaan lapsilisiä. Me perussuomalaiset kannatamme ajatusta, että hallitus selvittää mahdollisuutta korottaa ensimmäisen lapsen lapsilisiä ja siten kannustaa perheitä lastenhankintaan. Olisi paljon oikeudenmukaisempaa, jos korotus koskisi jokaista lapsiperhettä. Hallituksen esitys ei nyt tätä tee.

Perussuomalaiset ovat myös esittäneet lapsivähennyksen käyttöönottoa. Verotuksella voimme oikeasti vaikuttaa. Se on järkevää politiikkaa, jota toivoisin myös hallituksen ymmärtävän.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

18.27 **Kim Berg sd:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan hallitusohjelman mukaisesti useisiin eri etuuslakeihin muutoksia, joilla pyritään vähentämään eriarvoisuutta, painottamaan ensisijaisia etuuksia ja parantamaan lapsiperheiden, erityisesti yksinhuoltajaperheiden ja monilapsisten perheiden, toimeentuloa. Näillä esityksillä hallitus puuttuu nyt, lupaustensa mukaisesti, määrätietoisesti köyhyys- ja syrjäytymisriskiin ja huolehtii kaikkien suomalaisten elintason kehityksestä ja tasaisemmasta tulonjaosta. Huomioon otetaan entistä paremmin juuri huono-osaisuuden riskitekijät ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuus.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta piti hallituksen ehdotettuja parannuksia juuri ensisijaisiin etuuksiin tarpeellisina pienituloisten toimeentulon parantamiseksi ja toimeentulotuen tarpeen vähentämiseksi, koska sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuuden kannalta on tarkoituksenmukaista siirtää painopistettä viimesijaisesta toimeentulotuesta ensisijaisiin etuuksiin.

Kuten valiokunnan puheenjohtaja Vehviläinen puheenvuorossaan totesi, sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnitti mietinnössään erityisesti huomiota siihen, että kaikkien lapsiperheiden tulonsiirtojen reaaliarvo on heikentynyt 1990-luvulta lähtien ja että lapsilisien reaaliarvo on noin 30 prosenttia pienempi kuin 1990-luvulla. Valiokunta pitikin välttämättömänä, että toimia pienituloisten lapsiperheiden toimeentulon parantamiseksi ja lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi jatketaan myös tulevaisuudessa.

Myös minä olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että lapsilisää olisi hyvä korottaa jo ensimmäisestä lapsesta lähtien, kuten edustaja Juvonen ja edustaja Östman toivat puheenvuoroissaan esille. Toistan kuitenkin sen jo aiemminkin esiin nostamani perustelun, että tällä hallituksen korotuksella vastataan nyt juuri yksinhuoltajaperheiden, monilapsisten perheiden ja pienten lasten perheiden tilanteeseen, koska ne kohtaavat kaikkein eniten toimeentulovaikeuksia. Tätä työtä on tärkeä jatkaa ja tämän tärkeän ja hyvän alun jälkeen pyrkiä myös siihen, että saadaan lapsilisän korotus laajennettua myös ensimmäisiin lapsiin.

18.30 **Kaisa Juuso ps:** Arvoisa puhemies! Kannatan myöskin edustaja Juvosen lausumaa, mutta sanon lisäksi muutaman asian lapsilisän tulevaisuudesta, kun siitä on nytten tässä keskusteltu. Edustaja Vehviläinenkin siitä mainitsi, että sitä voisi ehkä tarkastella. Jatkossa sieltä jonkun verran summaa säästyy, kun lasten lukumäärä vähenee, niin niitä rahoja voisi sitten järjestelmän sisällä jollakin tavalla jakaa uudestaan.

Nostan tässä nyt esiin tämän sosiaali- ja terveysministeriön laskelman, arvion siitä kustannusvaikutuksesta, jos lapsilisät sidottaisiin indeksiin. Kustannusvaikutus ensi vuonna olisi 14 miljoonaa, seuraavana 35 miljoonaa, ja vuonna 2022 se olisi 60 miljoonaa euroa. Nyt tämän korotuksen, mistä hallitus on tuonut esityksen, sen kustannusvaikutus ensi vuodelle on 26 miljoonaa euroa, josta 20 miljoonaa kohdistuu siihen yksinhuoltajakorotukseen, ja 6 miljoonaa euroa sitten neljännen ja viidennen lapsen lapsilisien korotukseen. Indeksidonnaisuus olisi mielestäni hyvä palauttaa, mutta sen lisäksi järjestelmää täytyy minusta miettiä uudestaan. Vuonna 1948, sotien jälkeen, on alettu lapsilisää maksamaan, ja Suomessa oli aika lailla erilainen tilanne yli 70 vuotta sitten. Sen lapsilisän tarkoitus oli nimenaan auttaa vanhempia siinä lapsen elätyksessä.

Tällä hetkellä Suomessa on perheitä, joilla ei ole tarvetta saada apua siihen lapsen elätykseen, vaan ne rahat menevät johonkin rahastoon tai johonkin muuhun sijoituskohteeseen. Sen järjestelmän sisällä tällainen, eli tavallaan se tarkoitus, se lapsilisä, on menetetty tarkoituksensa niille, joilla tulot ovat jo todella suuria, niin ajattelin tuoda esiin sem-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

moisen asian, että nyt kun mietitään lapsilisää, niin pitäisi miettiä myöskin sitä, onko aiheellista tehdä siitä tulosidonnainen, ja hiukan katsoa nyt sivuille, miten muissa maissa on toimittu. Minä tiedän, että lapsilisä on tulosidonnainen tällä hetkellä ainakin Islannissa, Tanskassa ja Isossa-Britanniassa.

Sitten tarvitsee myöskin katsoa, onko se lapsilisä — tällä hetkellä se on näin, että se on ensimmäiselle lapselle pienempi ja se suurenee sitä mukaa, kun lapsimäärä lisääntyy. Tanskassa esimerkiksi se järjestelmä on semmoinen, että se on vähän päinvastoin, eli 0:sta 2 vuoteen lapsilisä on suurempi kuin mitä se on 3:sta 7 vuoteen, ja sitten se laskee asteittain, kun lapsi kasvaa. Että näitä vaihtoehtoja on paljon erilaisia. Kyllä Suomessakin kannattaisi ihan oikeasti käynnistää tällainen lapsilisäreformin valmistelutyö ja miettiä, millä tavalla me ne rahat kohdistamme, jotta se apu kohdistuu juuri sinne, missä sitä eniten tarvitaan. — Kiitos.

18.33 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Aluksi haluan kannattaa edustaja Östmanin tekemiä lausumaehdotuksia 1 ja 2, jotka on jaettu sinne teille myöskin pöydälle.

Niissä on kysymys ensinnäkin tästä 1 000 euron vauvarahan käyttöönottamisesta, ja tähän on ensimmäisen lapsilisän yhteydessä maksettava ikään kuin ylimääräinen lapsilisä, juuri siinä vaiheessa kun perheessä on niitä hankintoja, kun vauva tulee perheeseen. Kun mietitään, että tänä päivänä meillä Suomessa kunnissa on olemassa erilaisia vauvarahajärjestelmiä — joissakin kunnissa jopa maksetaan 10 000 euroa per lapsi, joka tietenkin on sitten jaettu kymmenelle vuodelle, eli 1 000 euroa per vuosi — niin tietysti se asettaa vähän alueellisesti eriarvoiseen asemaan lapsiperheitä eri puolilla Suomea, ja siinä mielessä tämä kristillisdemokraattien ajatus siitä, että jokainen lapsi saisi tämän ensimmäisen lapsilisän yhteydessä maksettavan 1 000 euron vauvarahan, olisi myöskin yhdenvertaisuutta edistävää.

Tässä toisessa lausumassa on kysymys siitä, että kristillisdemokraatit näkevät, että jokainen lapsi on siinä mielessä myös ihan yhtä arvokas, että tämä lapsilisien korotus tulisi meidän mielestämme ulottaa myöskin sinne yksi—kolmelapsisiin perheisiin, eli ei niin kuin hallituksen esityksessä, että vasta sieltä neljännessä ja viidennestä lapsesta lähdetään korottamaan lapsilisää.

Meille on tärkeää, että näitten lapsisiin tehtyjen korotusten kautta me tuemme näitten perheitten elämää, annetaan signaali yhteiskunnasta, että lapsiperheet ovat meille tärkeitä, ja sitä kautta olemme luomassa sitä lapsimyönteistä ilmapiiriä yhteiskuntaan.

Tämän lisäksi kristillisdemokraattien vaihtoehtobudjetti sisältää myöskin sitten lapsivähennyksen. Lapsivähennyshän oli silloin aikanaan, kun kristillisdemokraatit olivat hallituksessa, meidän sinne tuomamme esitys, jolla nimenomaan tuettiin pieni- ja keskituloisia lapsiperheitä. Tämä oli ainut verotuksellinen elementti, missä Suomessa on huomioitu lasten lukumäärä.

Täällä on mielenkiintoista keskustelua käyty noin ylipääntensä siitä, pitäisikö lapsilijärjestelmää lähteä muuttamaan, ja tietysti on tärkeää muistaa, että meidän lapsilijärjestelmä on tällainen niin sanottu universaali etuus eli kuuluu kaikille perheille ja että meillä ei lähdetä tavallaan perheitten tulonjakoa tekemään näitten lapsilisien kautta, vaan se tehdään sitten progressiivisen verotuksen kautta. Lapsilisä sen tähden niin kuin tasaa samassa tuloluokassa olevien perheitten erilaista taloudellista asemaa, koska varmasti on enemmän kuluja niillä perheillä, joilla on lapsia, olivat ne sitten rikkaampia tai köyhempiä, kuin niillä, joilla ei ole. Lapsilijärjestelmä on tavallaan tuloluokan sisällä ikään kuin tam-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

möinen kädenojennus lapsiperheille, mutta sitten taas meillä tasataan tuloluokkien välillä progressiivisella verotuksella, ja itse kyllä tällä universaalilla järjestelmällä näen oman puolensa.

Ihan lyhyesti totean, että tämä perussuomalaisten esitys on sinällensä ihan hyvä, mutta jos nyt oikein kalkyloin, niin eikö tämä teidän esityksenne tarkoita, että lapsilisä nousisi alle euron? Silloin kun jaetaan tuo sama summa kaikille perheille, niin se tarkoittaisi alle euron korotusta, että siinä mielessä tämä kristillisdemokraattien esitys on kuitenkin pitkälti samantyyppinen kuin mitä nyt sitten hallituksen esitys, eli me näemme tärkeänä, että kuitenkin korotus on tuntuva, ei pelkästään alle euron korotus per lapsi.

18.37 Noora Koponen vihr: Arvoisa puhemies! Lapsiperheiden tukeminen on aina äärimmäisen tärkeää, ja se on sitä varmasti meille kaikille. Perheiden ja vanhempien tukemiseksi tarvitaan monialaisia palveluita niin, että apua on mahdollista saada matalalla kynnyksellä silloin kun sitä tarvitaan. Tämän lakiesityksen mukaan lapsiperheiden aseman parantamiseksi hallitus ehdottaa nyt korotettavaksi monilapsisten perheiden lapsilisiä 10 eurolla kuukaudessa neljänestä lapsesta alkaen, lisäksi lapsilisän yksinhuoltajakorotusta 10 eurolla kuukaudessa ja elatustukea 7 eurolla kuukaudessa. Yksinhuoltajan toimeentulotuen perusosaa korotetaan, ja lapsilisän yksinhuoltajakorotuksesta hyötyvät myös toimeentulotuen varassa olevat perheet.

Yksinhuoltajaperheet, monilapsiset perheet sekä pienten lasten perheet ovat juuri niitä, jotka kohtaavat toimeentulovaikeuksia useammin kuin muut. Siksi nämä lisäykset toteutetaan nyt niin, että lapsilisän korotukset kohdistetaan kaikista suurimmassa köyhyysriskissä oleville, yksinhuoltajaperheille ja monilapsisille perheille. Samaan aikaan on kuitenkin tärkeää, että erinäisiä toimia pienituloisten lapsiperheiden toimeentulon parantamiseksi ja lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi jatketaan edelleen, aivan kuten täällä on aiemmissakin puheenvuoroissa tullut esille.

18.39 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveystieteiden puheenjohtajan, edustaja Vehviläisen puheenvuoro, jolla hän alusti tämän keskustelun tänään, oli minusta poikkeuksellisen mielenkiintoinen ja myöskin pohdiskelevan analyttinen. Siinä oli useita tärkeitä ulottuvuuksia, ja nyt viittaaan ennen kaikkea puheen siihen osioon, kun hän pohdiskeli lapsilisäjärjestelmää ja lapsilisään liittyviä mahdollisia muutoksiakin, muutospaineita.

Jäin odottamaan, että hän käyttäisi puheenvuoron siitä, mistä hän viime viikolla jo avasi keskustelun, mahdollisuudesta, että kun lapsilisien reaalin arvo on laskenut laskennallisesti 30 prosenttia 90-luvulta tähän päivään, tässä olisi mahdollisuus löytää korotusvaraa sitä kautta, että kun pienenevät lapsi-ikäluokat tuovat järjestelmään säästöä, se käytettäisiin ja kohdennettaisiin siltä osin suoraan lapsilisiin. Jollain tavalla tuntui siltä, että tuossa ehdotuksessa oli ideaa, ainakin pohdiskeltavaa ideaa.

Ihan ensimmäinen huomio on se, että itsestäni tuntuu kovin, kovin oudolta se, että ylipäätään meillä on olemassa sosiaalinen tukijärjestelmä, tässä tapauksessa lapsilisäjärjestelmä, jossa ei ole indeksiä käytössä. Sehän tarkoittaa sitä, että meillä on järjestelmä olemassa, jonka reaalin arvo määritelmän mukaan laskee vuodesta toiseen. Eli indeksin palauttaminen, olkoon se sitten minimillään juuri se kuluttajahintaindeksi, joka ylläpitää sen osoarvon... [Toimi Kankaanniemi: Taitettu indeksi!] — Tässä tapauksessa taitettu indeksi voisi olla pikkuisen, pykälän verran parempi kuin puhdas kuluttajahintaindeksi, mutta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

lapsilisiin tehdään tasokorotuksia, niin kuin nytkin tehdään, joita ei tehdä eläkkeisiin, edustaja Kankaanniemi, ja puhun siis työeläkkeistä: työeläkkeisiin ei tehdä tasokorotuksia, niin siellä tietysti tämä indeksikeskustelu on vähän toisentyypinen. — Mutta nyt me emme puhu eläkeindeksistä, eikä niin, arvoisa puhemies, vaan me puhumme nyt lapsilisistä, lapsiin liittyvästä indeksoinnista. Eli tätä ajatusta pidän outona, että siellä ei ole indeksiä. Se pitäisi siihen tavalla tai toisella aikaansaada.

Sitten tärkeemmän pohdiskelun edustaja Vehviläinen avasi siitä, että syntyvyys on laskenut. Minä haluaisin tässä vielä kertaalleen todeta sen, että se on väistämätön ilmiö kaikissa yhteiskunnissa, joissa hyvinvointi nousee tietyille tasolle. Ennen kaikkea se tarkoittaa siis kuolleisuuden laskua, ja se heijastuu väistämättä myöskin syntyvyyden laskuun. Olemme me jossain vaiheessa maailman historiassa, kun demografisesti asiaa katsotaan eteenpäin, kun katsotaan riittävästi tulevaisuuteen eteenpäin, siinä tilanteessa, että syntyvyys stabiloituu eli väestön kasvu pysähtyy, koska me elämme kuitenkin materiaalisesti rajatussa olotilassa ja täällä täytyy joku tietty katto olla väestömäärille. Jos ei se tapahdu tietoisien valinnan kautta, se tapahtuu luonnollisten valintojen kautta.

Eli tässä suhteessa syntyvyyden lasku Suomen kaltaisissa maissa on tyypillinen ilmiö, mutta sehän synnyttää juuri näitä asioita, joiden kanssa me olemme nyt sitten tekemisissä. Mitä me teemme työvoiman kasvun kanssa? Siinä tietysti pidentyvä työikä tulee vastaan joka tapauksessa, työllisyysaste nousee sitten. Hyvinvoivien ihmisten eläessä pidempään he tekevät myöskin pidempään töitä. Tämähän tietysti tulee tämän järjestelmän kautta. Mutta sitten tuli se tärkeä huomio, minkä edustaja Vehviläinen toi esille, että kun lasten ikäluokat pienenevät, heille kohdistuvien palvelujen suhteellinen määrä pienenee yhteiskunnassa, ja sitten kun sinne tulee iäkkäämpiä ihmisiä entistä enemmän, heille kohdistuvien palvelujen merkitys väistämättä kasvaa. Ja luonnollisesti silloin tietysti budjetäarisesti täytyy hakea balanssia siitä, että täällä kun tulee säästöä lapsiin suuntautuvista palveluista, silloin meillä on voimavaraa niille ikääntyneille ikäluokille siirtää, mikä on aivan oikea huomio.

Lapsilisien osalta minä tunnistaisin sitä samaa pohdiskelua kuin edustaja Vehviläinen. Tässä meillä on erityinen kohde, jossa voitaisiin harkita suoraan tätä siirtoa, että se säästetty voimavara lapsilisien osalta voitaisiin käyttää sen järjestelmän sisällä, kun se raha on kerran varattu lapsilisiin aidosti.

Sitten tuli tämä isompi kysymys, ja täällä oli useita puheenvuoroja, joissa pohdittiin sitä, jonka myöskin edustaja Vehviläinen avasi, että lapsilisäjärjestelmä on universaali palvelu ja pitäisikö sen lapsilisen kohdentua kaikkein köyhimmille, kaikkein haavoittuvimmille perheille. Selkäydinreaktiohan meillä kaikilla on, että luonnollisesti se tarve on suurin, niin sinnehän se täytyisi suunnata, mutta silloin me emme ymmärrä sitä, mikä on meidän hyvinvointivaltiomme konsepti, millä tavalla tämä on rakennettu. Nimenomaan, kun lähdettiin toisen maailmansodan jälkeen rakentamaan tätä niin sanottua pohjoismaista hyvinvointivaltiokonseptia, se rakentui tämän universalismin periaatteelle. Siirryttiin pois köyhäinhoitovaltiosta universaalit palvelut omaavaan järjestelmään, ja sen vuoksi näissä pohjoismaisissa järjestelmissä veroaste on korkea, koska me verotuksen kautta kaikki osallistumme näiden palvelujen rakentamiseen. Jos me siirtyisimme takaisin sinne köyhäinhoitovaltion suuntaan — tätä keskustelua käydään esimerkiksi Yhdysvalloissa — se johtaisi siihen, että se keskiluokka, joka maksaa verot, ei hyödy niistä palveluista vaan joutuu ne ostamaan markkinoilta. Ja sinne syntyy jatkuva verokapina, joka ei taas ole läsnä oleva maissa, joissa on nämä universaalit palvelut, jolloin kaikki maksavat ja kaikki hyötyvät.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

Tässä on se ydin tässä koko järjestelmässä: lapsilisät ovat tyypiesimerkki palvelusta, subventiosta, jolla ei subventoida köyhimpiä lapsiperheitä sinänsä, vaan siinä kohdistuu se subventio lapsiin. Jos sinä olet vauraammasta perheestä ja sinulla on lapsia, siinä joka tapauksessa tuetaan niitä perheitä, joilla on lapsia. Se on se lähtökohta, kuten täällä edustaja Essayah totesi: samassa tuloluokassa se tukee niitä, joilla on lapsia, suhteessa saman tuloluokan muihin perheisiin.

Minä suhtautuisin erittäin varovaisesti siihen keskusteluun, että me olisimme siirtymässä takaisin 20—30-luvun köyhäinhuoltovaltiokonseptiin, joka oli vallalla Suomessa, vaan ylläpidämme tätä universaalit palvelut omaavaa järjestelmää, jossa todella — toistan — kaikki osallistuvat sekä kustannusten maksamiseen että myöskin hyötymiseen, ja silloin siinä keskinäinen solidaarisuus näyttäytyy luontevammalla tavalla kuin puhtaassa köyhäinhuoltovaltiossa.

18.46 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Syntyvyyden dramaattinen lasku huolestuttaa Suomessa, syystäkin. Vauvakadosta on puhuttava sen oikeilla nimillä.

Ensimmäinen nimi on taloudellinen katastrofi. Työlle ei ole tekijöitä eikä palveluille ja eläkkeille maksajia tulevaisuudessa, jos syntyvyyden suunta ei Suomessa muutu. Lapset tuovat leivän tullessaan 2030-luvullakin.

Toinen nimi on inhimillinen tragedia. Tahtomattaan lapsettomien pariskuntien sekä tyystin ilman parisuhdetta jäävien määrä kasvaa Suomessa, mikä on suru. Tähän liittyy monesti työttömyys tai sosiaalisesti heikko asema. Lapsettomien määrä on lisääntynyt tutkimuksen mukaan viime aikoina juuri vähemmän koulutettujen naisten kohdalla. Miesten osalta heikomman koulutustason ja perheettömyyden välinen korrelaatio on näkynyt jo aiemmin. Kohtaanto-ongelma työ- ja parisuhdemarkkinoilla näyttää korreloivan. Jos on koulutusta ja työ, parisuhteenkin rakentaminen on tutkimuksen valossa helpompaa. Lasten tekeminen on siis työn takana. Satsaukset koulutukseen sekä erityisesti kannustimet työllisyyteen vaikuttanevat myönteisesti syntyvyyteen.

Hallitus on ehkä tunnistanut tämän ongelman, mutta lääkkeet tuntuvat olevan hukassa. Perheiden ja muiden tulonsiirtoja lisäämällä ei juuri suomalaisten perhetutkijoidenkaan mukaan syntyvyyttä lisätä. Tämän tajuaa arkijärjelläkin. Työttömän nuoren miehen mahdollisuuksia löytää kumppani tuskin parantaa se, että työttömyysetuuksia parannetaan. Se auttaa, että hän löytää töitä ja elämään vakautta. Myös lapsiperheköyhyyteen kestävin keino on saada töitä suomalaisille isille ja äideille ja siten perheille tulevaisuuden näkymiä. Siksi kokoomuksen esittämät keinot parantaa työllisyyttä ovat pätevää ja kestävää perhepolitiikkaakin. Lapsilisien korottaminen ensiapuna lapsiperheköyhyyteen on sinänsä perusteltua, varsinkin yksinhuoltajaperheille. Siksi nämä hallituksen esittämät korotukset ovat myös kokoomuksen vaihtoehtobudjetissa.

Se on rehellisyyden nimissä sanottava, että hallituksen esittämät korotukset lapsilisään menevät kyllä veronkorotuksiin, erityisesti polttoaineveron korotuksiin. Nämä osuvat kipeästi työssäkäyviin, päiväkotiiin ja harrastuksiin lapsiaan kускаaviin perheellisiin. Myös koulutettuja ja työssäkäyviä lapsiperheellisiä on kannustettava ja tuettava, jos syntyvyyteen halutaan aidosti vaikuttaa. Lapsilisät eivät siinä juuri auta. Niitä, jotka ovat saaneet jo yhden tai kaksi lasta, olisi rohkaistava yrittämään myös toista ja kolmatta lasta. Tuntuva ja suhteellinen ansiotulo- ja lapsivähennys voisi kannustaa kasvattamaan jo perheellistyneiden lapsilukua. Taloustieteestä löytyy lapsivähennykselle tukea. Sekä syntyvyyden että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

työllisyysasteen on katsottu kasvaneen Espanjassa siksi, että työssäkäyvät alle 3-vuotiaan lapsen äidit saivat lapsivähennyksen verotuksessa.

Monilla ruuhkavuosia elävillä tosiasia on se, että parisuhde ehtii päättyä ennen toista tai kolmatta lasta. Siksi se jää syntymättä. Arki voi kuormittaa. Työn ja perheen yhteensovittamista tulisikin helpottaa. Onkin hämmästyttävää, että hallitus aikoo leikata lapsiperheitä kotitalousvähennystä, joka on monille perheille Suomessa aivan oleellinen apu. Leikkaus on pois juuri ruuhkavuosia eläviltä lapsiperheitä. Kodinhoito- ja lastenhoitoavun hankkiminen jää nyt entistä useamman suomalaisen perheen ulottumattomiin. Keinoja vaikuttaa syntyvyyteen on pohdittava avoimesti, ja keinoja tukea perheitä on pohdittava avoimesti. Itse olen miettinyt sitä, että tällaisen kotona teetetävän mikrotyön, kuten pienimuotoisen lasten- ja kodinhuollon, voisi vapauttaa kokonaan työnantajavelvoitteista. Se ehkä madaltaisi kynnystä hankkia apua sinne kotiin.

Se mitä suomalaisen perhekeskusteluun todella tarvitsemme, on myönteisyys, kuten tässäkin keskustelussa on käynyt ilmi. Lapset ovat ilo. Lapset eivät vie tulevaisuutta, vaan tuovat sen.

18.51 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Lapsilisän korotus on tietysti suoriivainen tuki lapsiperheille, ja tätä esitystä tietysti haluamme tukea. Olisimme halunneet nähdä, että se olisi tullut kaikille lapsille, ei vain sellaisille, jotka ovat perheen neljäs lapsi, siis tämä kymmenen euron korotus.

Se, mikä todella tuntuisi siltä, että poliittinen maailma täällä Arkadianmäellä todella vastaa lapsiperheiden tarpeisiin, olisi kyllä lapsilisän ihan tuntuva korottaminen. Teetimme vähän laskelmia tässä kristillisdemokraattien ryhmässä siitä, että jos esimerkiksi lapsilisät kaksinkertaistettaisiin, se maksaisi puolitoista miljardia. Itse olin vähän ymmälläni, että se oli niinkin pieni summa. Kun sitten pohtii niitä erilaisia dynaamisia vaikutuksia, mitä siitä seuraa, se ei varmaan olisi niinkään suuri summa. Mutta jos tällainenkin korotus jossakin päätettäisiin tehdä, niin että se jaettaisiin useammalle vuodelle, niin olisi se kyllä huomattavasti merkittävämpi viesti perheille kuin nämä nykyiset toimet.

Perheiden epävarmuus omasta tulevaisuudestaan ja tämä tulevaisuuden näkökulma parisuhteissa ylipäätään ei ole tällä hetkellä kauhean rohkaiseva siihen, että perheitä perustettaisiin ja lapsia hankittaisiin paljon. Monelle työssä olevallekin kesäkuukaudet ovat sellaisia pelon aikoja, jolloin pohditaan, onko enää syksyllä töitä ja odottaako siellä työpöydällä kirjekuori, että yt-neuvottelut ovat alkaneet. Ovatpa jotkut yritykset Suomessa kunnostautuneet, että ilmoittavat yt-neuvotteluista, kun ihmiset jäävät lomalle. No, se on huonoa henkilöstöhallintoa, mutta tällaistaikin viime kesänä nähtiin.

Eduskunnan köyhyysryhmässä tänään tapasimme Kelan edustajia. Keskustelimme puolitoista tuntia Kelan työstä ja toiminnasta ja siitä, miten erityisesti nämä aivan pienituloisimmat voisivat paremmin tulla toimeen Kelan kanssa ja kokisivat, että heitä autetaan ja että he saavat sen avun, jonka he tarvitsevat. Perusturva on tällä hetkellä noin 300—400 euroa jäljessä siitä, että se vastaisi tätä elinkustannusten nousua, joka viime vuosikymmenten aikana on tapahtunut. Sotu-uudistus on aivan välttämätön. On pakko kiirehtiä tätä sosiaaliturvan uudistusta, jotta tämä monella luukulla juokseminen ja monen tuen varassa oleminen voisi päättyä ja tulisi selkeät pelisäännöt. Verotukselliset keinot olisi myös otettava käyttöön.

Arvoisa puhemies! Se, mitä tässä ehkä yritän eniten sanoa, on se, että kyllä meillä keinoja on, jos näemme tämän asian yhteiskunnassa sellaisena, että haluaisimme lähteä siihen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

suuntaan, että perheet Suomessa ihan oikeasti kokisivat, että nyt meitä tuetaan. Näin on tapahtunut Ruotsissa, jossa yllättäen kantaväestön parissa syntyvyys on kääntynyt kasvuun.

18.54 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Perussuomalaisten vaihtoehtobudjetissa on muistaakseni 6 miljoonan euron lisäys tähän lapsilisään. Se ei tietystikään ole kuin avaus siihen suuntaan, mihin me haluamme viedä asiaa, eli että kaikista lapsista maksettaisiin tuo korotettu, nykyistä suurempi lapsilisä. Syntyvyys on tasoltaan tänä päivänä niin heikkoa, että se on kyllä ihan kriisin aihe, ja olisi ehkä paikallaan, että hallitus harkitsisi jopa parlamentaarisen komitean tai vastaavan muodostamista siihen, että katsottaisiin, mitkä ovat syntyvyyden edistämiseksi välttämättömät toimenpiteet. Tämä on huolestuttava kehitys.

Arvoisa puhemies! Täällä on esitetty lapsilisäjärjestelmään monenlaisia muutoksia ja on pohdittu sitä, pitääkö sitä maksaa kaikille perheille. Tätä pohdittiin myös 90-luvun laman aikaan, koska määrärahan on valtavan iso täällä budjetissa. Ensi vuoden budjetissa se on 1,37 miljardia suurin piirtein eli iso summa, ja siihen tehtävät korotukset sitten syövät paljon rahaa, kun lapsia on kuitenkin paljon, vaikka syntyvyys onkin alhainen.

Sitä pohdintaa, että pitäisikö lapsilisä maksaa vain pienituloisille eli kannustaa sillä köyhiä hankkimaan lapsia mutta ei kannustaa rikkaita hankkimaan lapsia — universaaliajattele lähtee siitä, että kaikkia palkitaan ikään kuin lasten hankinnasta ja toisaalta siitä, että samassa tulotasossa olevat lapsiperheet ja lapsettomat perheet olisivat suunnilleen samassa asemassa. Se on se lapsilisän perusajatus, ja tässä mielessä kyllä näkisin, että nykyinen järjestelmä puoltaa paikkansa, mutta aina voi miettiä ja on hyvä käydä keskustelua siitä, miten sitä voitaisiin kehittää.

Toinen vaihtoehto olisi se, että lapsilisät pantaisiin verolle, jolloin ne, jotka saavat paljon tuloja, maksaisivat siitä paljon myös veroa, mutta se iskisi kyllä nykyjärjestelmässä keskituloisiin aika pahasti. Voitaisiinko se sitten taas jollakin muulla verojärjestelmän korjauksella, rukkauksella muuttaa niin, että ei näin kävisi? Kaikkein pienituloisimmathan eivät veroja maksa, jolloin se tulisi suunnilleen puhtaana käteen heille, ja tämä tasaisi sitä. Tätä kannattaa ehkä tietyllä lailla miettiä, mutta helppo sekään ratkaisu ei ole.

Lapsivähennys on sitten ollut esillä. Se on tietysti sikäli ongelmallinen, että lapsivähennyksen voi, niin kuin verovähennyksen muutoinkin, saada vain sellainen, jolla on verotettavaa tuloa, ja silloin pienituloiset eivät lapsivähennyksestä hyötyisi mutta suurituloiset ehkä sitäkin enemmän.

Näillä perusteilla katson, että asiaa kannattaa [Puhemies koputtaa] miettiä ja etsiä ratkaisumalleja.

18.58 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Kankaanniemi muotoili asian näin, että alhainen syntyvyys ja nämä luvut, joihin me nyt olemme menemässä, on kriisin paikka, ja edustaja Vestman muotoili asian näin, että alhainen syntyvyys aiheuttaa tilanteen, että kohta meillä ei ole eläkkeiden maksajia — tarkoittaa tietysti, että puolen vuosikymmenen päässä ollaan mahdollisesti sellaisessa tilanteessa. Itse problematisoin tätä kysymyksenasettelua, ihan aidolla tavalla problematisoin.

Meillä lehdistöä myöten tällä hetkellä on luotu hirveän voimakas keskustelu siitä, että alhainen syntyvyys aiheuttaa näitä ja näitä ongelmia. Jos se on ainoa yhteiskunnallinen ilmiö, jos me irrotamme sen muista yhteiskunnan kehitysprosesseista, niin luonnollisesti sillä on seurausvaikutuksia vaikka eläkkeiden maksuun 40 vuoden päässä, jos nykyinen syn-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

tyvyys on tätä tasoa. Mutta eihän yhteiskunta sillä lailla kehity. Ei meillä vain yksi osatekijä muutu yhteiskunnassa vaan paljon muitakin.

Työn tuottavuuden aste on 30 vuoden päästä ihan kokonaan toinen kuin tänä päivänä. Meillä on aivan erilainen työllisyysaste: jos meillä on vähän vähemmän työntekijöitä, niin työikäisen väestön osalta työllisyysaste on kokonaan toinen kuin tänä päivänä, puhumattaakaan jos keskimääräinen elinikä nousee — niin kuin se tässä tapauksessa nousee — ja vanhemmat ihmiset ovat hyvinvoivempia, niin meillä työllisyysaste yli 65-vuotialla on 30—40 vuoden päästä kokonaan toinen kuin tänä päivänä. Puhumattakaan siitä, mikä tässä tietysti kompensoi alhaista syntyvyyttä Suomessa: me elämme yhteisillä työmarkkinoilla Euroopassa, ja rajat tulevat tulevaisuudessa olemaan avoimemmat, jolloin maahanmuuton kautta tapahtuu tasaantumista väistämättä.

Ei pidä nostaa yhtä ilmiötä tikun nokkaan ja kuvitella, että tuossa on se ongelma. Meillä on tyypillistä yhteiskuntakeskustelua kyllä tämä, että yksi ilmiö otetaan erilleen kaikista muista ja katsotaan yhteiskuntaa ikään kuin staattisena, että mitään muuta ei tapahtuisikaan. Siinä mielessä tämä ei ole kriisin paikka, mutta se on paikka, joka pakottaa meidät suuntaamaan investointeja uudella tavalla ja katsomaan, kuinka tähän sopeudutaan. Mitään paniikkia ei kannata luoda ainakaan siihen, että nykyisiä eläkkeitä ei voitaisi korottaa sen vuoksi, että joskus tulevaisuudessa saattaa olla vaikeuksia maksaa eläkkeitä.

19.00 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa puhemies! Mielenkiinnolla olen tätä keskustelua kuunnellut, ja vähän kokemusasiantuntijana en voinut sitten puheenvuoroa jättää käyttämättä. Neljän lapsen isänä olen aika kouriintuntuvasti kokenut — ensimmäinen lapsi kun syntyi, hävisi lapsivähennykset, ja sen jälkeen sitten lapsilisien kehitys on ollut mitä on ollut.

Minusta tässä on ollut hyvää perhepoliittista keskustelua, ja erityisesti sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja Vehviläisen puheenvuoro ja pohdiskelu oli hyvin syvällistä. Jotenkin tämä lapsilisäjärjestelmä ja perhepolitiikka pitäisi nostaa enemmän tikun nokkaan kuin mitä se tällä hetkellä on. Käsittääkseni lapsilisäjärjestelmä on aika pitkälti samassa asennossa ollut vuosikymmeniä, ja mitä sitten kustannuskehitysten, indeksien ja korotusten kautta on ollut.

Keskusta viikolla nosti mallin, jossa se liikkumavara käytettäisiin lapsilisiin, ja tuossa katselin useammalta vuodelta, miten lapsilisän maksatus on kehittynyt, ja tämä keskustan mallihan olisi aika lähelle sama kuin jos tekisi ne indeksitarkistukset. Se on indeksitarkistuksella se 10—20 miljoonaa, ja se näkyy ainakin 2016—2018 olleen tuolla budjeteissa lapsilisän kehitys. Jotenkin kokisin, että lapsilisistä ehdottomasti pitäisi nyt se pitkäaikainen indeksijäädytys poistaa ja sillä tavalla sitten lähteä tukemaan, mutta ehkä tässä nyt syvemmänkin pohdiskelun paikka olisi, niin kuin Kankaanniemi pohdiskeli tätä järjestelmää kaiken kaikkiaan, jotta se palvelisi suomalaista yhteiskuntaa perheen perustamisen ja lapsiansaannin sekä lapsiperheköyhyyden osalta. Eivät nämä askelmerkit ehkä ole aivan kohdallaan tähän päivään.

19.02 Anu Vehviläinen kesk: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää tästä keskustelusta. Täällä on ollut hyviä puheenvuoroja monella tavalla ja perspektiiviä siihen, mitä tässä kaiken kaikkiaan on tapahtunut. Minä uskon, että ainakin keskusteluun osallistujat ajattelevat, että meidän pitäisi päästä pois tämmöisestä poukkoilevasta lapsilisäjärjestelmän kehittämisestä ja hakea pitkäjänteisyyttä siihen, että meillä olisi yhteinen näkemys siitä, miten parhai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

ten pystyttäisiin tämän lapsilisäjärjestelmän kautta auttamaan ja tukemaan meidän perheitä. Minä itse haluan painottaa nimenomaan sitä, että kyllä sillä on merkitystä myös lapsiperheköyhyyden kannalta, ja ymmärrän erittäin hyvin myös tämän universaaliusperiaatteen, joka meillä tähän on luotu.

Minä haluaisin kommentoida paria puheenvuoroa. Ensinnäkin edustaja Laukkanen otti esille tämän sosiaaliturvauudistuksen, ja se on minusta tärkeä asia, koska lapsilisäjärjestelmällä — vaikka se on ihan muuta kuin tämä meidän muu sirpaleinen järjestelmämme — on yhtymäkohtansa myös toimeentulotukijärjestelmään. Nyt kun me teimme nämä korotukset, niin yksinhuoltajakorotuksen osalta suojattiin yksinhuoltajia sillä, että samalla nostettiin toimeentulotuen suojaa, että se ei leikkaannu — mutta muilta osinhan se leikkaa, ja tämä on ongelma. Tulee paljon palautetta, että ”te teette siellä pieniä korotuksia, mutta se sitten toimeentulotuesta otetaan pois”. No me selitämme sen niin, että me haluamme vähentää toimeentulotukiriippuvuutta, ja perusturvan pitää olla sillä tasolla, että ihmiset tällä pärjäävät. Mutta sosiaaliturvauudistuksessa minusta on katsottava yhdessä tätä, että mikä toimeentulotukijärjestelmän muoto on muuhun sosiaaliturvaan nähden kaiken kaikkiaan.

Sitten täällä tuli edustaja Kankaanniemen puheenvuorossa esille väestöpolitiikka, niin sen haluan todeta, että sekä hallitusohjelmaan on kirjoitettu ja käsittääkseni myös pääministerin johdolla pohditaan sitä, että olisi tulossa tämmöinen väestöpoliittinen erillinen ohjelmatyö, joka on minusta erittäin hyvä. Itse asiassa muistan ja olen lukenut aikanaan, että Vanhasen ykköshallituksen aikana tehtiin väestöpoliittinen selonteko, joka piti aika laajojen selvityksiä myös syntyvyyden osalta esillä — että meillä on tehty tämmöistäkin työtä aika pitkällä jänteellä tällä vuosituhanella, vuosisadalla, edellisen vuosikymmenen aikana, ja nämä kaikki asiat liittyvät yhteen. Minä itse ajattelen sillä tavalla, että olisi hienoa, että jos se väestöpolitiikkaohjelmatyö etenee hallituksen piirissä, niin se tulee tavalla tai toisella myös tänne eduskunnan käsittelyyn ja saataisiin sitä pitkäjänteisyyttä myös tähän meidän väestöpoliittiseen ajatteluun.

19.05 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Tässä keskustelussa on myös tämmöistä lämpöä, ja johtuneeko se siitä, että täällä isoisät ja isoäidit puhuvat nyt lapsista ja lastenlapsistaan — seuraavat heidän menoansa ja pohtivat, että miten he tässä elämässä selviävät. Tällä tavallahan tämä tulee hyvin lähelle monia meitä.

Kyllä tässä tämänkin keskustelun aikana käy ilmi se, että ei meillä puutu halua tehdä tämän asian eteen enemmän kuin nyt tehdään, mutta kyllä jonkinlainen parlamentaarinen ryhmä — lyhyelläkin ajalla, siis joka paneutuisi vain tähän asiaan — olisi tervetullut. Olen ymmärtänyt, että tämän sosiaaliturvauudistuksen puitteissa parlamentaarinen ryhmä asetettaisiin vuodenvaihteen jälkeen. Tervehdin sitä ilolla, ja siihen työhön meidän täytyy täällä vahvasti sitoutua.

Monet käytännön elämän erilaiset kriisit, joita ihmisillä on, kulminoituvat siihen, että koetaan, että avun saaminen on vaikeaa. Se on niin hankalaa, että vaikka tehdään paljon uudistuksia, ja monet niistä keskittyvät digitaaliselle puolelle, niin ne ovat osalle hyviä ja osalle taas on lähes mahdotonta tavoittaa niitä palveluita. Kun tuolla Espoossa leipäjonossa aika usein olen ja olen tuttu siellä ja näen näitä ihmisiä, niin siellä on joukossa paljon ihmisiä, jotka ovat antaneet periksi. He eivät enää jaksata tätä byrokratiaa. [Piritta Rantasen väliliuhto] He eivät jaksata enää hakea sitä apua, joka heille kuuluisi, sillä he ovat tulleet josakin kohtaa tyrmätyksi. Meillä kyllä on tässä vielä töitä, koska näitä väliinpuotojia on yhä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

enemmän ja enemmän. En ole menettänyt toivoani meidän poliitikkojemmekaan suhteen, vaan kyllä minä uskon, että yhdessä vielä saadaan tämäkin asia hoidettua.

19.07 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä käyttää ainakin sen puheenvuoron, että toivottavasti en tule väärinymmärretyksi, kun puhumme tästä syntyvyydestä. Se on erittäin iso yhteiskunnallinen haaste, ehdottoman iso yhteiskunnallinen haaste. Yhdyn niihin näkemyksiin, joita täällä on, että väestöpolitiikka kannattaa nostaa yhteiskunnallisen keskustelun keskiöön. Me tarvitsemme ohjelmia sekä kansallisesti että ennen kaikkea myöskin kansainvälisesti. Tämä on iso ilmiö myöskin kansainvälisesti: miten luontevalla tavalla suhtaudumme väestömme rakenteen muutoksiin ja siihen kehitykseen. Tämä on tärkeä, tärkeä ja iso asia.

Se ainoa ajatus, minkä halusin tässä tuoda myöskin tähän keskusteluun mukaan, on se, että me emme ikään kuin loisi tämmöistä kriisitunnelmaa tähän siitä lähtökohdasta, että yksi ilmiö on olemassa oleva, mikä on merkittävä haaste, ja sitä kautta me rupeamme esimerkiksi rankaisemaan jotakin väestöryhmää siitä, että täällä on toisentyypinen ilmiö.

Minä teen vain yhdellä lauseella viittauksen: muistan aikanaan 90-luvulla käydyn suuren, suuren keskustelun suurten ikäluokkien siirtymisestä eläkkeelle ja eläkepommista, joka sitten loi tilanteen, jossa me olemme luoneet järjestelmän, jossa me olemme lakisääteisesti köyhdyttämässä eläkkeensaajien tulotasoa. Tämäntapaisesta keskustelusta haluaisin välttää pois, että me tunnistamme ilmiön, mutta emme rupea rankaisemaan jotain väestöryhmiä siitä, että väestökehityksellä on tietty ilmeensä.

19.08 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti tähän loppuun vain, että tosiaan olemme varmaan parlamentaarisesetikin aika lailla samaa mieltä siitä, että myös ensimmäisestä lapsesta lähtien olisi hyvä korottaa näitä lapsilisiä. Sitten samalla on myös hyvä huomioida se, että hallituspuolueet nyt saavat koko aika kritiikkiä oppositiolta siitä, että korotetaan sitä sun tätä, mutta siihen ei ole rahaa. Ja siinä suhteessa haluan nyt vielä muistuttaa siitä, että nyt on lähdetty liikenteeseen näistä perheistä, jotka ovat suurimmassa köyhyysriskissä, mutta tahtotila löytyy varmasti siihen, että kehitetään tätä kokonaisuutta ja päästäisiin myös siihen, että jo ensimmäisestä lapsesta lähtien saataisiin korotettua näitä lapsilisiä.

Sitten, jos kuulin oikein, edustaja Kankaanniemen esityksen siitä, että perussuomalaisen vaihtoehtobudjetissa olisi 6 miljoonan euron lisäys tähän, niin kaikkihan me tiedämme sen, että sehän ei riitä vielä siihen, että me saisimme jo ensimmäisestä lapsesta lähtien sellaisen konkreettisen korotuksen aikaiseksi. Mutta joka tapauksessa kiitan myös hyvästä keskustelusta. Tämä on varmaan sellainen asia, joka yhdistää meitä ihan yli puoluerajojen, että siitä on varmaan turha lähteä sillä lailla vääntämään, ja varmaan hyvä jatkaa töitä ja löytää myös ensimmäisestä lapsesta lähtien jonkinlainen korotus jatkossa.

19.10 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! On ollut tosiaan suotavaa, että tämä keskustelu on ollut nyt laajempaa kuin vain lapsilisiä koskeva keskustelu jo senkin takia, että lapsilisien korotusta tosiaan kovinkin herkästi perustellaan tällä vajonneella syntyvyydellä. Minun mielestäni tässä on erittäin tärkeätä erottaa kaksi asiaa, toisaalta se, millä keinoinla vaikutetaan lapsiperheköyhyyteen ja parannetaan niiden perheiden asemaa, jotka ovat kaikkein heikoimmassa asemassa yhteiskunnassa, ja kuten tuossa omassa puheenvuorois-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

sanikin sanoin, niin siihen vakavaan ongelmaan ensiapuna nämä lapsilisien korotukset ovat perusteltuja.

Mutta sitten toinen kysymys, oma kysymyksensä, on tämä syntyvyys. Syntyvyyshän on siis vajonnut kaikissa Pohjoismaissa, mutta Suomessa tämä muutos on dramaattisin kaikista Pohjoismaista. Ja itse asiassa meillä on poikkeuksellista nimenomaan tällainen lapsettomuuden kasvu: nelikymppisistä miehistä peräti kolmannes on Suomessa lapsettomia ja naisistakin yli viidennes, kun muissa Pohjoismaissa tämä osuus on 12—14 prosenttia. Eli Suomen tilanne on poikkeuksellinen, ja tämä todella tarvitsee vakavaa pohdintaa siitä, mitkä ovat niitä oikeita keinoja, jos syntyvyyteen halutaan vaikuttaa. Tällaiset perinteiset perhepolitiikan keinot eivät välttämättä ole vaikuttavia, riittäviä, tehokkaita keinoja. Tässä minä toivon nyt hallitukselle suurta viisautta, ja kyllä tällainen parlamentaarinen pohdintakin olisi varmasti tarpeen.

19.11 Antero Laukkanen kd: Arvoisa puhemies! Lyhyesti vain. Tämä uutisointi, joka Ruotsista tuli ihan tässä vajaa kuukausi sitten, siitä meinasi kyllä mennä iltalihapullat väärään kurkkuun. Siellä kantaväestön kohdalla syntyvyys oli kääntynyt kasvuun, ja siellä sitten uutisryhmä kiersi Tukholman katuja ja kyseli, mikä tähän mahtaisi olla syynä. Siellä he kertoivat, että nämä työelämän joustot, ja sitten se, että poliitikot ovat muuttaneet näkemystään, perheitä tuetaan aidosti, tuetaan sitä perheen rakentamista siinä alussa ja sen aikana ja monet tällaiset, näiden tekijöiden yhteissumma sitten on tuonut tätä perhemyönteisyyttä yhteiskuntaan takaisin. Eli politiikalla on merkitystä ja väliä.

19.12 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää oikeastaan edustaja Vestmania tästä hyvästä puheenvuorosta, koska tästähän on tullut tämän viikon ja viime viikonkin aikana keskusteluja. Tässä on vähän sekoitettu kaksi eri asiaa, ja se on hyvin tärkeätä, että ymmärretään nyt, että tämä hallituksen esitys vastaa juuri tähän lapsikäyhyteen. Mutta sitten tämä toinen suuri haaste, mikä meillä on edessä, on juuri tämä syntyvyyden lasku, ja siihen pitää löytää uusia eväitä. Ja on totta, että se on hyvinkin laaja käsite, eikä siihen pelkästään esimerkiksi lapsilisiä korottamalla löydetä vastauksia.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.